

ÉVFORDULÓK HÍDJAI

■ Ahogy sokasodtak a háború vége felé, 1945-ben, az események, úgy sűrűsödnek most, 35 év távolából, az évfordulók. A kicsiny, a történelem szempontjából jelentéktelen személyné sorsfordulók milliói persze nem kerülnek naptárba. Ezért van aztán, hogy az ember sokszor a hivatalos piros vagy fekete betűs dátumok kapcsán emlékezik egykori örömeiről vagy szenvedéseiről.

Így vagyok én január 17-ével, mikor is úgy alakult, hogy életben maradtok. E nap minden mozzanata emlékezetes marad számomra, még akkor is, ha magamtól semmire sem emlékszem, hiszen 5 hónapos voltam. Az elbeszélések szerint e napon igen vaksin pislogtam, nem azért, mert elszóktam a fénytől, hanem azért, mert addigi életemben még nem volt alkalmam hozzá szokni. Anyám ekkor vitt fel először a pincéből a szabadba.

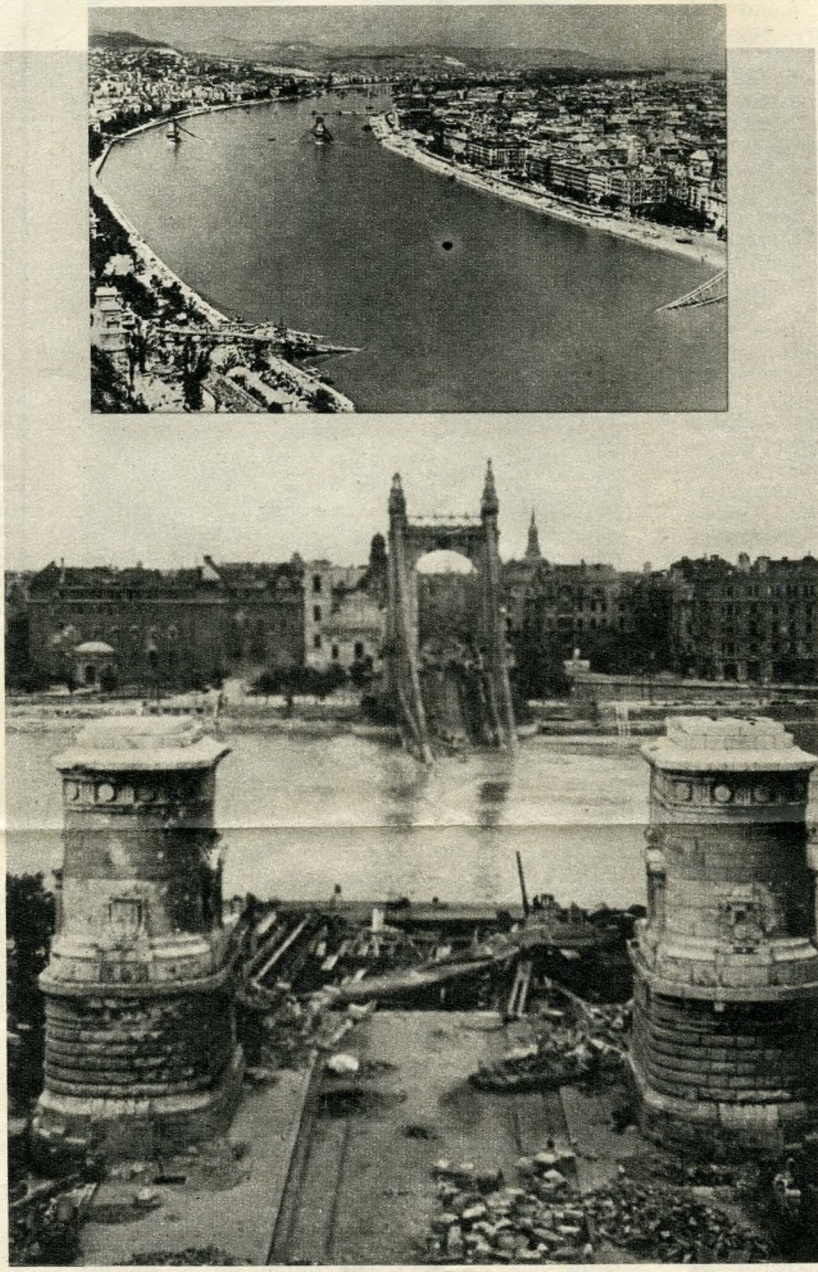
Anyám boldog volt; örült, hogy Pest felszabadult, hogy mi megmaradtunk és az első orosz katona, aki kitárta az óvóhely ajtaját, éppen az ő kezébe adta azt a bizonyos kenyeret. Most ott állt a Duna-parton, karján a két veknival, a kenyérral és a pólyával, nézte a még ostromlott Budát, ahol apám rekedt, és ahonnan a már szabad Pestre száraz lábbal nem juthatott át senki, mert egy rövid hét alatt a németek négy hidat robbantottak a Dunába, utoljára az Erzsébetet, aznap éjjel. Úgy mesélte el később a piros betűs ünnep fekete foltját, ahogy azt Illyés Gyula leírta:

A legszomorúbb látvány ez volt: a betörött gerincű néma hidak a két város között,

ahogy feküdtek sorban, mint leölt állatok a bűnben és mocsokban űk, az ártatlanok.

Pest felszabadulásának nem volt szükségszerű ára a hidak értelmetlen halála, de szinte sorsszerűen történt minden, hiszen hidjaink szerves részei nemzeti történelmünknek. Elég csak a Lánchidat említeni: az építése körüli viták 1848-ban az országról szóló disputává terebélyesedtek. És ahogy Párizsban az Eiffel-torony, Moszkvában a Kreml, Londonnak a Big Ben a szimbóluma, Budapestet legjobban Duna-hídjai jelképezik.

Mesterházi Lajos írta egyszer, hogy a hidak életét többnyire századokban mérik és szerencsésebb sorsú folyók felett van itt Európában 2000 esztendő híd is. A mieink fiatalon pusztultak

Az Erzsébet-híd roncsai

el. Az Erzsébet — a régi — alig 40 évet élt. 1898-ban kezdték el építeni és 1903-ban avatták. Ez volt az első Duna-hidunk, melyet magyar mérnökök terveztek. A *France Soir* annak idején így lelkesedett: „Micsoda híd, micsoda merész terv. Két láncsor szilárdan tart egy 239 méter hosszú kecses testet.” A *Vasárnapi Újság* pedig így írt róla: „A híd Európa-szerte feltűnést fog kelteni; a kontinens legnagyobb nyílású, pillérek nélküli függőhídja készül a Duna felett.”

Múltak az évek, a névadó Erzsébet királynét lassan elfelejtette a történelem, de a híd tovább hirdette emlékét. És bár ívének merészségét 1926-ban az óceán túlsó partján túlszárnyalták, Európában négy évtizeden át megmaradt a legszebbnek.

Halála azon a bizonyos január 17-én mindössze egy percig tartott. A 11 ezer tonna acélból nyolcezer furcsán, ferdén kicsarvarva zuhant a Dunába.

Az alámerült hidak látványa keserűbb volt, mint a pusztítás megszokott képei. Az ország vérkeringése megszakadt, holott nagy szükség lett volna rá; a front ekkor már Székesfehérvárnál járt. De hamar megszületett az első pontonhíd, az elpusztított Margit tőrékeny kishúga, a Mancsi, és a véráram lassan újra csörgedezni kezdett.

Elmúlt néhány esztendő, és egy kivételével valamennyi híd ismét lábra állt; avatásuk mindig országos esemény volt, amelyekből én, koromnál fogva, rendre kimaradtam.

Csak az Erzsébet várt meg engem is. Két rozsdás pillére so-

káig ágaskodott, míg végül lebontották és megindult az újjáépítése. Mire az új tartóoszlopok a helyükre kerültek, én egyetemi polgár lettem és mindennap elácsorogtam pár percet az újkori történelmi tanszék ablakánál. Dukkoltam, hogy rendben feszüljön az új kábel, pontosan illeszkedjék az új hídszelet. Bánatos voltam, mikor egyszer kifordult a szerelőszőnyeg; a terhelési próba alatt pedig úgy izgultam, mintha magam indulnék neki egy nehéz vizsgának.

Egyetemi életem első két éve úgy fonódik egybe az új Erzsébet születésével, ahogy a régi Erzsébet halála pár hónapos pályalétem nagy pillanatához kötődik. Avatását magam nélkül elképzelni nem is tudtam. Mégis így történt.

1964-ben izgatottan készültem riporterré avatásomra, mely engem korántsem meglepő véletlenként éppen Erzsébet napjára esett; a hidavatás dátumára.

Azon a novemberi délutánon Szegedről jelentkeztem életem első izgulós, botladozós helyszíni közvetítésével, és alig fejeződött be az adás, rögtön odatelepedtem a tévékészülék elé és feledve az elmúlt néhány óra törvényszerű szorongását, megigézve néztem, mint hömpölyög át méltóságteljes lassúsággal az ünneplő tömeg az ezüstösen feszülő testen.

Egy icipicit talán szomorkodtam is, hogy saját hídtörténelmem nem lehetett teljes.

Jó fél évtized múltán aztán mégiscsak sikerült törlesztenem valamit abból, amivel úgy éreztem, tartozom önmagamnak. Mikor az újabb Duna-kapocs, a metró víz alatti szakasza elkészült, odakértem magam a Kossuth téri riporterről, hogy az első szerelvényt megjárhassam azt a rövidke — alig ötven másodperces — zárándokutat, mellyel úgy éreztem, adósa voltam annak a harmincöt év előtti januári napnak.

Életem történéseinek piciny évfordulóit így kapcsolom egybe a hidak évtizedeket átívelő történelmével. Halálukra emlékezni könnyebb úgy, hogy közben feltámadt mindegyikük, rajtuk, bennük ott lüktet az ország teljes élete.

De vajon kell-e felidézni piros betűs évfordulók örvén olyasmint, ami nem éppen örvendetes?

A szomorú dátumok teljes jogú részei a történelemnek, és ha néha ezekre is emlékezünk, akkor a szép ünnepek még szebbek lesznek, és minden új, mely azóta született, még értékesebb mindnyájunk számára.

HORVÁT JÁNOS